Nr 24.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken; gifven Stockholms slott den 19 januari 1912.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Gust. Sandström.

Förslag

till

Lag

innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att hvad i 24 kap. 7 § rättegångsbalken stadgas därom, att alla rättens domar eller utslag, som efter kungörelse å rättens dörr afsägas eller utgifvas, böra förut färdiga skrifvas, skall upphöra att gälla såvidt angår skyldighet att utskrifva dom eller utslag till svarande eller förklarande.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1912.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott lördagen den 30 december 1911.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med cheferna för civil- och finansdepartementen anförde chefen för justitiedepartementet statsrådet Sandström följande:

Gällande bestämmelser angående skyldighet för svarande eller förklarande att lösa dom eller utslag.

»Under det att kärande, klagande och sökande vid alla domstolar äro, med vissa undantag, skyldiga att utlösa domar, utslag och andra expeditioner, som innefatta hufvudsakligt beslut, äfvensom protokoll i sak, där beslut ej skrifves med rubrik, gälla i sådant afseende med hänsyn till svarande och förklarande olika regler för å ena sidan underrätterna och högsta domstolen samt å andra sidan hofrätterna. Åt svarande eller förklarande i underrätt eller högsta domstolen utskrifves icke expedition, med mindre han framställer begäran därom. Svarande eller förklarande i hofrätt är däremot alltid skyldig att lösa rättens dom eller utslag.

Sistnämnda förhållande grundar sig på det i 24 kap. 7 § rättegångsbalken meddelade stadgandet, att alla rättens domar eller utslag, som afsägas eller utgifvas efter kungörelse å rättens dörr, böra förut tvefaldt färdiga skrifvas, så att delomännen må utan uppskof utfå dem mot stadgad lösen. Enligt den ursprungliga lydelsen af 5 § i samma kapitel skulle i alla rätter dom offentligen afsägas, men genom kungl. brefvet den 19 augusti 1761 ändrades detta därhän, att hos Konungen samt i hof- och öfverrätter domar i tvistiga mål ej skulle offentligen afsägas utan ett enda och lika expeditionssätt, nämligen det skriftliga, brukas i alla förekommande saker med undantag af fiskaliska aktioner; och genom förordningen den 18 april 1849 infördes därefter i 5 § bestämmelse, att i hofrätt dom skall utgifvas till parterna efter anslag. I samma kapitels 6 § stadgas, att i de saker, som ej äro instämda eller lagvadda, så ock då rättens slut förut fordras öfver någon partens invändning i rättegången, rättens utslag ej skall afsägas offentligen utan domaren gifva det ut efter anslag, om det ej är muntligen kungjordt. Enligt 10 § andra stycket af förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen är svarande eller förklarande i hofrätt, lika med kärande, klagande eller sökande, skyldig utlösa dom eller utslag, som jämlikt allmänna lagen utgifves efter anslag.

Enahanda skyldighet åligger, enligt hvad i 10 § andra stycket af förordningen angående expeditionslösen vidare stadgas, svarande eller förklarande hos kammarrätten i afseende å dom eller utslag, som jämlikt instruktionen för samma ämbetsverk utgifves efter anslag. Så är på grund af § 14 i instruktionen den 23 december 1908 förhållandet med kammarrättens utslag i instämda mål.

Den lösen svarande och förklarande i hofrätt och hos kammarrätten hafva att erlägga för ifrågavarande domar och utslag utgår såsom stämpelafgift. Om beloppet däraf gäller det i § 3 af förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908 meddelade stadgande, att utslag med rubrik, som utgifves till part, hvilken utan särskild begäran författningsenligt är skyldig att lösa detsamma, hos nämnda domstolar skall beläggas med stämpel af tio kronor för första arket och två kronor för hvarje af de öfriga.

Framställning af styrelsen för Sveriges advokatsamfund.

Fråga om förändring i hvad sålunda är stadgadt angående skyldighet för svarande eller förklarande i hofrätt eller kammarrätten att utlösa dom eller utslag väcktes 1891 af styrelsen för Sveriges advokatsamfund, hvilken hos justitieombudsmannen hemställde om åtgärder i syfte, att stadgandet om utskrifvande af hofrätts dom i två exemplar måtte upphäfvas eller att, om detta mot förmodan icke skulle anses lämpligt, i förord-

ningarna angående expeditionslösen och angående stämpelafgiften måtte vidtagas sådana förändringar, att det åt svarande eller förklarande i hofrätt eller kammarrätten utskrifna domsexemplar blefve fritt från stämpelpapper men däremot den åt käranden eller sökanden i nämnda domstolar utskrifna expedition blefve belagd med stämpel för såväl hans som svarandens eller förklarandens exemplar.

Justitieombudsmannens framställning 1892.

Med anledning häraf gjorde justitieombudsmannen till 1892 års riksdag framställning om antagande af följande förslag till *lag om upphäfvande af föreskrifter, att vissa domar eller utslag skola tvefaldt utskrifvas.*

»Med ändring af hvad 24 kapitlet 7 § rättegångsbalken samt brefvet till samtliga hof- och öfverrätter den 19 augusti 1761 innehålla därom, att vissa domar eller utslag skola tvefaldt till delomännen utskrifvas, förordnas härigenom, att något exemplar af sådana domar eller utslag ej vidare må utskrifvas till svarande eller förklarande utan af denne därom framställd begäran, dock äger Konungen att förordna, att i mål, där åklagare å tjänstens vägnar eller annan för kronans räkning är svarande eller förklarande, dom eller utslag fortfarande skall åt honom utskrifvas.»

Riksdagens skrifvelse den 27 februari 1892.

Berörda framställning föranledde en af riksdagen den 27 februari 1892 till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse. Enligt hvad i denna anfördes, synes det, efter riksdagens åsikt, icke kunna förnekas, att skyldigheten för svarande eller förklarande part i hofrätt eller hos kammarrätten att utlösa dom eller utslag i de flesta fall måste för parten kännas såsom en tämligen både obillig och onödig börda, och samma skyldighet syntes icke heller vara betingad af några i egentlig mening processuella hänsyn. Om sålunda riksdagen i likhet med justitieombudsmannen ansåge, att ifrågavarande skyldighet borde och utan olägenhet äfven kunde bortfalla, hade likväl justitieombudsmannens förslag i sin dåvarande form synts riksdagen icke vara antagligt. Särskildt hade riksdagen funnit mindre lämpligt att, ehuru t. ex. för en å tjänstens vägnar svarande åklagare enahanda behof att få kännedom om utgången af ett mål torde förefinnas, när målet afgjorts i högsta instans, som då hofrätt däri dömt, likväl meddela bestämmelser i fråga allenast om det senare fallet. Härjämte vore det enligt riksdagens uppfattning icke heller fullt lämpligt att i en förordning, som skulle upphäfva ett stadgande af allmän lags natur, tillika meddela förklaring om ett förhållande, hvilket — såsom det ifrågavarande eller skyldigheten att tillhandahålla expeditioner i tjänstemål, där åklagare vore svarandepart, eller annat mål, där ombud för kronan vore svarande- eller förklarandepart — helt och hållet utgjorde föremål för administrativt för-

fogande. Vid anmärkta förhållanden och då berörda framställning i hvarje fall förutsatte förändring i förordningen om expeditionslösen, om hvilken förändring Kungl. Maj:t ensam ägde att föranstalta, samt det framlagda lagförslaget i öfrigt syntes tarfva jämkningar, hade riksdagen ansett detsamma lämpligast böra föranleda en skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t och hemställde därför, att Kungl. Maj:t ville låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lag om upphäfvande af den för svarande- eller förklarandepart i hofrätt och kammarrätten stadgade skyldighet att lösa dom eller utslag.

På grund af remisser från Kungl. Maj:t fingo därefter hofrätterna och kammarrätten afgifva utlåtanden öfver riksdagsskrifvelsen.

Svea hofrätts utlåtande.

Svea hofrätt förklarade därvid, att hofrätten icke hade någon erinran mot att den svarande eller förklarande i hofrätt nu åliggande ovillkorliga skyldighet att lösa dom eller utslag upphörde. Lämpligast syntes detta ske därigenom, att föreskriften i 24 kap. 7 § rättegångsbalken om utskrifning i två exemplar af hofrätts domar och utslag upphäfdes, samt att förordningen angående expeditionslösen underginge en motsvarande förändring i det syfte, att svarande eller förklarande komme att erhålla utskrift af dom eller utslag endast när han själf det begärde. Dock syntes fortfarande såsom hittills utan särskild begäran exemplar af dom eller utslag böra utskrifvas åt kronan, ämbets- eller tjänsteman i allt hvad till ämbetet eller tjänsten hörde eller i mål, som rörde ansvar eller ersättningsskyldighet för fel eller försummelse i ämbetet eller tjänsten, samt häktad person i mål angående brott, för hvilket han hölles häktad, äfven då någon af dessa vore svarande eller förklarande.

Om detta utlåtande hade inom hofrätten aderton ledamöter af de tjugufem, som deltagit i ärendets handläggning, förenat sig. Två ledamöter hade uttalat sig för att bibehålla bestämmelsen om utskrifvande af hofrätts domar och utslag i två exemplar men alltid eller i vissa fall befria svarande eller förklarande från skyldigheten att lösa expedition. Fem ledamöter hade afstyrkt den föreslagna förändringen.

Göta hofrätts utlåtande.

I Göta hofrätts utlåtande anfördes, att hofrätten ansåge gällande bestämmelse i 24 kap. 7 § rättegångsbalken ingalunda vara onödig och sakna processuell betydelse. Hofrätten funne därför så mycket mindre skäl att tillstyrka någon ändring af densamma, som den i riksdagens skrifvelse anmärkta obilligheten däraf, att svaranden eller förklaranden, som icke föranledt målets dragande under hofrätts pröfning, belastades med kostnaden för stämpel till domen eller utslaget, kunde aflägsnas därigenom att hans exemplar befriades från stämpel; och då det icke vore mot processuella rättsgrundsatser och billighet stridande, att den part,

som till högre instans fullföljde sin talan, finge vidkännas en rättegångsafgift, hvilken lämpligen syntes kunna sättas högre än nuvarande stämpeln å hofrätts domar och utslag, kunde statskassan hållas skadeslös genom förhöjning af stämpeln å kärandens eller klagandens exemplar. Med hänsyn härtill hemställdes, att den remitterade skrifvelsen icke måtte föranleda annan Kungl. Maj:ts åtgärd än vidtagande af vissa förändringar i förordningarna angående expeditionslösen och angående stämpelafgiften, i syfte att hofrätts dom eller utslag skulle utan lösen utgifvas till kärandes, klagandes eller sökandes motpart i hofrätten, samt att stämpel för kärandes, klagandes eller sökandes expedition skulle lämpligen förhöjas.

Detta utlåtande innefattade sexton hofrättsledamöters mening. Tio ledamöter hade tillstyrkt förslaget att upphäfva stadgandena om utskrift af expedition åt svarande eller förklarande i hofrätt eller kammarrätten.

Hofrättens öfver Skåne och Blekinge utlåtande.

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge fann ifrågavarande bestämmelse i 24 kap. 7 § rättegångsbalken vara grundad så att säga i sakens egen natur, eftersom det finge antagas, ej mindre att det tillhörde god rättegångsordning att såväl den ena som den andra parten vore satt i tillfälle att utan särskild begäran få del af rättens dom eller utslag i den sak, som parten rörde, än äfven att parter, vare sig de vore kärande eller klagande, svarande eller förklarande, i allmänhet hade intresse af sakens utgång och följaktligen önskade att om denna få kännedom, hvilket, då rättegången i detta afseende hos hofrätt vore skriftlig, ej kunde ske annorledes än genom utskrifvande af dom och utslag. För vidtagande af förändring i det hittills lagstadgade förfarandet syntes hofrätten alltså mycket viktiga skäl böra anföras. Då emellertid de i ärendet framställda skälen endels bevisade för mycket, i det att de konsekvent också ledde till kärandes eller klagandes befrielse från skyldighet att lösa dom och utslag, samt i öfrigt enligt hofrättens mening saknade den bevisningskraft, som oundgängligen erfordrades, när fråga vore om en låt vara till det yttre ringa men i själfva verket ganska viktig förändring af allmänna lagen, ansåge hofrätten sig, äfven om en genomgående omarbetning och förändring af rättegångsordningen i dess helhet icke vore påtänkt, icke kunna tillstyrka bifall till den föreslagna lagförändringen.

Af de elfva ledamöter i hofrätten, hvilka deltagit i ärendets behandling, hade fem uttalat från utlåtandet afvikande meningar. Fyra af dessa ledamöter hade tillstyrkt den ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken och förordningen angående expeditionslösen, att skyldighet för svarande, som i vädjade saker icke iakttagit inställelse eller i besvärsmål icke blifvit i hofrätten hörd eller med infordrad förklaring uteblifvit, att lösa dom eller utslag skulle upphöra, dock att i fall, då enligt § 13 i

nämnda förordning kronan, ämbets- eller tjänsteman samt häktad person vore befriade från erläggande af lösen, hofrätts dom eller utslag såsom hittills skulle utfärdas i två exemplar och att, om dylik lagförändring komme till stånd, den omständigheten icke skulle utgöra hinder för hofrätten att, där så pröfvades skäligt, tillägga uteblifven svarande i vädjad sak eller klagandes vederpart, som icke blifvit i hofrätten hörd, den lösen han kunde visa sig hafva fått utgifva för hofrätts dom eller utslag. En ledamot hade lämnat det med riksdagens skrifvelse afsedda förslaget utan anmärkning.

Kammarrättens utlåtande.

Kammarrätten förklarade sig icke hafva något att erinra emot borttagande af den svarande eller förklarande i kammarrätten åliggande skyldighet att lösa dom eller utslag, hvilken skyldighet ägde rum endast i några af de i kammarrätten ytterst sällan förekommande mål, hvari dom eller utslag utfärdades efter anslag.

Kungl. Maj:ts beslut den 15 december 1893.

Då ärendet däruppå den 15 december 1893 af chefen för justitiedepartementet föredrogs inför Konungen i statsrådet, yttrade föredraganden, att riksdagens skrifvelse syntes honom icke böra föranleda något förslag till ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken. Det syfte, som låge till grund för riksdagens framställning, syntes däremot, såsom inom hofrätterna påpekats, kunna vinnas på annat sätt. Den lösen, svarande eller förklarande i likhet med motparten hade att erlägga för ifrågavarande domar och utslag, utginge nämligen i form af stämpelafgift; och vid sådant förhållande kunde den obillighet, som riksdagen ansett vara förbunden med svarandes och förklarandes skyldighet att lösa dom eller utslag, undanröjas därigenom att hans exemplar befriades från stämpel. För handläggning af frågan, om och under hvilka villkor en sådan anordning kunde göras, beslöts, i enlighet med föredragandens hemställan, att handlingarna i ärendet skulle öfverlämnas till finansdepartementet.

Statskontorets och kammarrättens utlåtande.

Öfver den sålunda ifrågasatta ändringen i förordningen angående stämpelafgiften hördes statskontoret och kammarrätten, hvilka i gemensamt utlåtande tillstyrkte, att samtidigt med utgifvandet af dom eller utslag i hofrätt och hos kammarrätten ett exemplar däraf skulle tillhandahållas svarande eller förklarande utan afgift.

Två af de i ärendets handläggning deltagande ledamöterna i statskontoret hade varit af skiljaktig mening och yttrat, att då det icke syntes vara möjligt vinna en ur alla synpunkter fullt rättvis lösning af den väckta frågan, med mindre åt vederbörande domstol öfverlämnades att urskilja, huruvida den ena parten skulle äga rätt att bekomma expedition fri från stämpelafgift och dubbel stämpelafgift uttagas af den andra eller hvardera skulle själf svara för sin afgift, dessa ledamöter icke kunde tillstyrka en sådan förändring i stämpelförordningen, hvarigenom i *alla* fal

frihet från stämpelafgift skulle medgifvas för svarandes och förklarandes exemplar af hofrätts och kammarrätts för dem utfärdade expeditioner.

Kungl. Maj:ts beslut den 25 januari 1895.

Vid ärendets förnyade föredragning i statsrådet den 25 januari 1895 fann Kungl. Maj:t den väckta frågan om stämpelfrihet för berörda expeditioner icke föranleda till vidare åtgärd.

Justitieombudsmannens framställning 1907.

Frågan om ändring i förevarande bestämmelser upptogs sedermera ånyo af justitieombudsmannen genom en 1907 till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse. I denna anfördes, att justitieombudsmannen, i öfverensstämmelse med den af Svea hofrätt under ärendets föregående handläggning uttalade mening, visserligen funne hinder icke hafva bort möta för att, med den af samma hofrätt angifna begränsning, godkänna advokatsamfundets framställning i den form samfundet gifvit densamma. Då emellertid denna framställnings syfte vunnes jämväl på det af Göta hofrätt föreslagna, äfven af kammarrätten och statskontoret förordade sätt, eller därigenom att samtidigt med utgifvandet af dom eller utslag i hofrätt eller hos kammarrätten ett exemplar däraf tillhandahölles svarande eller förklarande utan afgift, ansåge justitieombudsmannen sig desto hellre böra tillstyrka denna lösning af frågan, som svarande och förklarande tydligen i allmänhet skulle hafva större fördel af en dylik anordning än af den utaf advokatsamfundet ifrågasatta. Justitieombudsmannen förbisåge dock icke, att den förra säkerligen komme att mången gång utan gagn förorsaka vederbörande expeditionshafvande kostnader och besvär.

Kungl. Maj:ts beslut den 24 april 1908.

Ärendet afgjordes af Kungl. Maj:t den 24 april 1908; och fann Kungl. Maj:t den gjorda framställningen icke föranleda åtgärd.

Föredragandens yttrande.

Enligt hvad den nu lämnade redogörelsen utvisar, hafva i hufvudsak tre olika uppfattningar gjort sig gällande i fråga om de villkor, på hvilka hofrätts eller kammarrättens dom eller utslag bör tillhandahållas svarande eller förklarande. Den längst gående förändringen af nuvarande bestämmelser innefattas i förslaget att upphäfva stadgandena om att hofrätternas och kammarrättens domar och utslag skola utskrifvas ej blott åt kärande, klagande eller sökande utan äfven åt svarande eller förklarande. Utskrift af dom eller utslag åt sistnämnda parter skulle därefter ej äga rum annat än om de det begärde. I motsats härtill står åsikten, att vid de nuvarande bestämmelserna bör förblifva och dom eller utslag alltså utan vidare utskrifvas åt svarande eller förklarande, med skyldighet för honom att enligt samma grunder som kärande, klagande eller sökande lösa utskriften. En i viss mån medlande ståndpunkt intages af förslaget, att expedition visserligen fortfarande skall tillhandahållas svarande eller

förklarande utan hans begäran men sådan part befrias från stämpelafgift för expeditionen.

Till stöd för den meningen, att gällande bestämmelser i ämnet böra lämnas orubbade, har förnämligast åberopats, att kännedom om rättens beslut i ett mål alltid borde beredas jämväl svarande eller förklarande part utan att han behöfde framställa särskild begäran därom. I de fall, då beslutet icke afkunnades offentligt utan meddelades endast i skriftlig form, kunde delgifning med part icke ske på annat sätt än att han erhölle en utskrift af beslutet. Att parten vore skyldig lösa sådan utskrift kunde så mycket mindre anses obilligt eller olämpligt, som det i de flesta fall vore för honom behöfligt att äga tillgång till densamma. Dylikt behof gjorde sig nämligen gällande, ej blott då parten ville draga saken under högre rätts pröfning, utan äfven då han genom beslutet fått sig tillagd någon rättighet, som han icke kunde exekutivt utbekomma utan företeende af expedition. Jämväl i de fall, då i berörda afseende ej förefunnes något behof i egentlig mening, vore det dock för parten af intresse att innehafva ett bevis angående det sätt, hvarpå ett honom berörande rättsärende genom rättegången blifvit afgjordt, och särskildt vore ett sådant bevis af värde, om saken gällt rättighet till fast egendom.

Såsom särskildt justitieombudsmannen påvisat i sin 1907 till Kungl. Maj:t gjorda framställning i ämnet, torde emellertid dessa skäl icke äga afgörande betydelse.

Att god rättegångsordning icke ansetts ovillkorligt påkalla utskrifvande af expedition äfven åt svarande eller förklarande i sådana fall, då rättens beslut meddelas endast i skriftlig form, framgår redan däraf, att svarande och förklarande blott på särskild begäran erhålla utskrift af högsta domstolens domar och utslag. Möjlighet för part, som ej begärt utskrift af beslutet, att erhålla kännedom om innehållet i detsamma saknas dock gifvetvis ingalunda. Domar och utslag äro ju offentliga handlingar, och det står följaktligen part eller ombud för honom alltid öppet att taga del af konceptet till beslutet.

Hvad därefter beträffar frågan, huruvida någon obillighet mot svarande eller förklarande ligger däri, att han nödgas lösa dom eller utslag, är det visserligen otvifvelaktigt att dylik expedition är för honom i många fall behöflig och i ännu flera fall af intresse. Men att härpå grunda skyldighet för parten att lösa expeditionen synes dock knappast vara befogadt hvarken i dylika fall eller ännu mindre i de öfriga, då något behof eller väsentligt intresse från partens sida icke föreligger. Riktigare torde vara att låta det bero af parten själf, huruvida han finner beslutet

för honom äga sådan betydelse, att han vill underkasta sig kostnaden för lösande af detsamma.

Äfven för svarande- eller förklarandepart i högsta instans måste det tydligen af olika anledningar ofta vara behöfligt att erhålla utskrift af domen eller utslaget. Att det oaktadt lösningsskyldighet stadgats endast med hänsyn till mellaninstansens expeditioner torde äga sin förklaring i det särskilda behof, som i afseende å dessa gör sig gällande för part, som vill draga målet under Kungl. Maj:ts pröfning. I 24 kap. 7 § rättegångsbalken angifves också det där medelade stadgandet hafva till syfte, att delomännen må utan uppskof undfå rättens domar och utslag. Afses härmed att jämväl part, som uteblifvit och icke själf vidtagit någon åtgärd för att förskaffa sig utskrift af rättens beslut, skall få del däraf i så god tid, att han hinner mot detsamma föra den talan, hvartill han kan finna anledning, vinnes emellertid icke detta ändamål under nuvarande förhållanden. Utskriften af beslutet kommer nämligen icke genom myndighets försorg parten tillhanda förrän så långt efter dess meddelande, att tiden för öfverklagande af beslutet för länge sedan är ute. Hänsyn till en uteblifven svarandes eller förklarandes möjlighet att klaga kan alltså icke anföras såsom skäl för den åtskillnad, som i detta hänseende göres mellan part i öfverrätt och part hos Kungl. Maj:t.

Jämväl i andra afseenden torde en jämförelse med förhållandena i högsta instans kunna tjäna till belysning af grunder, som åberopats till stöd för ifrågavarande bestämmelser. Det har sålunda framhållits att lösningsskyldigheten icke innebure någon obillighet mot svaranden, om denne anställt en talan, som underrätt bifallit men öfverrätt, på klagan af motparten, funnit obefogad. Ej heller vederfores någon orättvisa svaranden, då saken varit så mörk och tvifvelaktig, att rättegångens förande ej kunde anses vara å någondera sidan oskäligt; det vore då icke mera obilligt för den ena parten än för den andra att nödgas lösa dom eller utslag. Sådana fall som de nu angifna kunna emellertid förekomma äfven inför Kungl. Maj:t; och lika litet som därur härledts någon skyldighet för svarande och förklarande att lösa Kungl. Maj:ts domar och utslag, lika litet synes man i desamma äga tillräcklig anledning att för dylik part i hofrätt eller kammarrätten bibehålla lösningsplikten. Stämpeln innebär en rättegångsafgift, som enligt vanliga regler bör åtminstone i första hand drabba den part, som påkallat sakens pröfning af högre rätt.

Mot yrkandena om ändring i omförmälda bestämmelser har också invändts, att i de fall, då desamma företrädesvis skulle kunna anses obilliga mot svaranden, nämligen då motpartens talan vore uppenbart obefogad samt underrätten ogillat densamma och hofrätten icke gjort ändring

häri, denna obillighet dock vore mera skenbar än verklig. Vederparten plägade nämligen då af hofrätten förpliktas att ersätta svaranden eller förklaranden hvad denne kunde visa sig hafva utgifvit för stämpel å hofrättens dom eller utslag. Äfven bortsedt från att, om åklagare för talan, dylik förpliktelse endast undantagsvis kan ifrågakomma för honom, samt att hinder mot utbekommande af sådan ersättning kan möta på grund af motpartens fattigdom, innebär det dock tydligen en olägenhet för svaranden, att han måste förskjuta stämpelbeloppet och kanhända nödgas vidtaga särskilda exekutiva åtgärder för att återfå detsamma. Till stämpelafgiften kunna dessutom komma andra kostnader. Om en af underrätt ogillad talan fullföljes och hofrätten icke kommunicerar målet med svaranden, kan det lätt inträffa, att denne saknar all kännedom om den vid hofrätten förda klagan och till följd häraf ej utlöser den för honom utskrifna expeditionen. Denna tillställes honom då genom exekutiv myndighet, och i samband därmed uttagas såväl stämpelbeloppet som exekutionskostnaden, hvilken kan blifva ganska ansenlig, särskildt om utmätningsmannen haft längre väg att färdas till förrättningsstället. För den senare utgiften kan svaranden icke utkräfva ersättning af sin motpart, äfven om han fått sig tillerkänd godtgörelse för stämpelkostnaden. Den förlust, som i dylika fall utan någon försummelse å svarandens sida tillskyndas honom, innebär uppenbarligen en afsevärd orättvisa, hvilken synes mig, äfven om andra förhållanden lämnas å sido, tillräckligt visa det otillfredsställande i nuvarande bestämmelser. Det torde ock vara sådana långt ifrån sällsynta missförhållanden, som mer än något annat föranledt de allmänna önskningarna om förändring i dessa bestämmelser.

Vid bedömande af skälen för och mot en sådan förändring bör gifvetvis icke lämnas utan uppmärksamhet, att för den händelse svarandes eller förklarandes utlösande af hofrätternas och kammarrättens domar och utslag skulle upphöra, härigenom skulle för statsverket föranledas en minskning i stämpelinkomst. Att af denna anledning bibehålla lösningsskyldigheten för berörda parter, om den i öfrigt anses oberättigad, lär dock icke kunna ifrågakomma. För öfrigt behöfver upphäfvande af nämnda skyldighet icke med nödvändighet medföra förlust af hela den stämpelinkomst statsverket för närvarande åtnjuter från dessa parter. Möjlighet finnes också att bereda statsverket vederlag genom förhöjning af stämpelafgiften för andra expeditioner, om sådant anses nödigt eller lämpligt. Olika förslag härtill hafva framkommit under detta ärendes tidigare behandling.

Af hvad jag nu yttrat framgår, att enligt min mening åtgärder böra vidtagas för åstadkommande af ändring i förut omförmälda bestämmelser.

Huruvida man vid denna förändrings genomförande går den ena eller andra vägen, upphäfver stadgandena om utskrifvande af hofrätternas samt vissa kammarrättens domar och utslag i två exemplar eller allenast låter svarandes och förklarandes exemplar blifva fria från stämpel, synes mig vara af mera underordnad betydelse. Obestridligen uppnår man nämligen det afsedda syftet, äfven om man inskränker sig till en åtgärd i den senare riktningen. Därigenom skulle till och med större fördel beredas svaranden eller förklaranden, i det han utan särskild begäran och utan afgift finge tillgång till en utskrift af rättens dom eller utslag.

Jag anser dock den förra utvägen vara att föredraga, och detta väsentligen därför att tillhandahållande utan vidare af stämpelfri expedition åt svarande eller förklarande skulle medföra kostnader och besvär, som jag icke kan finna nödiga. Erfarenheten visar, att dessa parter hittills i talrika fall icke godvilligt uttagit sina utskrifter, och äfven om en viss förändring häri sannolikt skulle inträda, därest expeditionerna utlämnades afgiftsfritt, kan det dock tagas för gifvet, att fortfarande många sådana, såsom för parterna obehöfliga, icke skulle af dem afhämtas. Vid underrätt och hos Kungl. Maj:t får svarande, som är i behof af utskrift, erlägga afgift för densamma, och det torde icke finnas större anledning att i hofrätt eller kammarrätten utlämna dylika utskrifter kostnadsfritt.

En annan fråga är, huru afgiften för expedition, som svarande eller förklarande begär, bör beräknas. I dessa afseenden gälla olika regler för underrätterna och högsta domstolen. Vid de förra skall expedition, som utskrifves åt svarande, lösas efter samma grunder som kärandes exemplar, hvaremot ett åt svarande eller förklarande utskrifvet exemplar af högsta domstolens dom eller utslag belägges med afgift endast såsom för afskrift. Bestämmelser i ena eller andra riktningen blifva nu erforderliga äfven för hofrätt och kammarrätten.

I hvarje fall vinnes med den föreslagna anordningen den fördel, att alla instanserna blifva likställda däri, att svarande eller förklarande erhåller expedition endast på egen begäran och då mot stadgad afgift.

Ordnas saken på nu angifvet sätt, kommer också utan tvifvel en icke oväsentlig del af den nuvarande inkomsten för dylika parters expeditioner — större eller mindre allt efter den afgift hvarmed de skola beläggas — att äfven framgent inflyta till statsverket.

Genom förordningen den 20 december 1851 har föreskrifvits, att stadgandet i 21 kap. 1 § rättegångsbalken om hvad den har att iakttaga,

som i rättegång vill fordra ersättning för kostnad och skada, icke innefattar hinder för hofrätt att, om svaranden i vädjad sak uteblir eller anförda besvär pröfvas, utan att klagandens vederpart däröfver höres, tillägga den sistnämnda såväl som den uteblifna svaranden ersättning för lösen af ett exemplar af hofrättens dom eller utslag, om hofrätten eljest så skäligt finner. Svea hofrätt har i sitt utlåtande öfver riksdagens skrifvelse den 27 februari 1892 uttalat farhåga, att efter den föreslagna lagändringens genomförande olika meningar skulle uppstå, huruvida nämnda förordning vidare ägde tillämplighet, enär densamma möjligen kunde anses hvila på den förutsättning, att svarande- eller förklarandepart vore skyldig lösa hofrättens dom eller utslag. Hofrätten har därför hemställt, huruvida icke för att förebygga olika lagtillämpning afskaffandet af denna skyldighet borde åtföljas af den förändring i berörda förordning, att hofrätten förklarades kunna i det i förordningen förutsatta fall, där det funnes skäligt, tillägga klagandens vederpart ersättning för hvad han visade sig hafva utgifvit för lösen af ett exemplar af hofrättens dom eller utslag. Äfven jag anser, att omförmälda stadganden böra framgent vinna tillämpning på sätt hofrätten åsyftat, men det förefaller mig, att en uttrycklig föreskrift härom icke gärna kan vara erforderlig.

Under den tidigare behandlingen af förevarande ärende har jämväl påpekats, att fortfarande såsom hittills utan särskild begäran exemplar af dom eller utslag borde utskrifvas åt kronan, ämbets- eller tjänsteman i allt hvad till ämbetet eller tjänsten hörde eller i mål, som rörde ansvar eller ersättningsskyldighet för fel eller försummelse i ämbetet eller tjänsten, samt häktad person i mål angående brott, för hvilket han hölles häktad, äfven då någon af dessa vore svarande eller förklarande. Så tillgår i fråga om högsta domstolens domar och utslag, utan att föreskrift därom lär vara af Kungl. Maj:t utfärdad. Om nu, såsom förefaller mig lämpligt, ett uttryckligt stadgande i ämnet kommer att meddelas i fråga om hofrätterna och kammarrätten, torde en motsvarande bestämmelse böra utfärdas i afseende å den högsta instansen. Denna fråga, som faller inom området för Eders Kungl. Ma:jts administrativa myndighet, synes emellertid böra anstå, till dess den åsyftade lagändringen undergått slutlig behandling.

För det afsedda ändamålets vinnande torde, utöfver ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken, böra vidtagas vissa delvis af mig förut antydda förändringar i författningarna om expeditionslösen och om stämpelafgiften. Det torde dock icke vara nödigt att i detta sammanhang närmare ingå på de erforderliga förändringarna i författningar, som icke äro af lags natur.

Förslag till den behöfliga lagändringen har utarbetats inom justitiedepartementet.»

Föredraganden uppläste härefter ett förslag till lag innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken, af den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar; och hemställde föredraganden, att lagrådets utlåtande öfver förslaget måtte för det ändamål, som omförmäles i § 87 regeringsformen, inhämtas genom utdrag af protokollet.

Denna hemställan, som biträddes af statsrådets öfriga ledamöter, blef af Hans Maj:t Konungen bifallen.

Ur protokollet

Israel Myrberg.

Förslag

till

Lag

innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att hvad i 24 kap. 7 § rättegångsbalken stadgas därom, att alla rättens domar eller utslag, som efter kungörelse å rättens dörr afsägas eller utgifvas, böra förut tvefaldt färdiga skrifvas, icke vidare skall föranleda skyldighet att utskrifva dom eller utslag till svarande eller förklarande.

Utdrag af protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen den 5 januari 1912.

Närvarande:

Justitieråden SUNDBERG,
BORGSTRÖM,
SKARSTEDT,
Regeringsrådet THULIN.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 30 december 1911, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det ändamål, som omförmäles i § 87 regeringsformen, inhämtas öfver ett inom justitiedepartementet utarbetadt förslag till lag innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken.

Det remitterade förslaget, som finnes bilagdt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits af andre ledamoten å afdelningen för lagärenden Herman Falk.

Lagrådet yttrade, att, då förslaget innefattade ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken, såsom ock rubriken till förslaget angåfve, åt den ifrågaställda lagen borde gifvas en affattning, som bättre än den föreslagna utvisade nämnda förhållande.

Dessutom ansåg lagrådet, att för lagens ikraftträdande lämpligen borde bestämmas viss dag.

I öfrigt lämnade lagrådet förslaget utan erinran.

Ur protokollet
Erik Ölander.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 19 januari 1912.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Sandström anmälde lagrådets den 5 januari 1912 afgifna utlåtande öfver det den 30 december 1911 till lagrådet remitterade förslaget till lag innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredraganden, att i enlighet med hvad lagrådet ifrågasatt förslagets affattning något jämkats och för den föreslagna lagens ikraftträdande utsatts viss dag, den 1 juli 1912.

Föredraganden uppläste härefter det jämkade förslaget och hemställde, att detsamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas Riksdagen till antagande.

Denna hemställan, som biträddes af statsrådets öfriga ledamöter, blef af Hans Maj:t Konungen bifallen; och skulle till Riksdagen aflåtas proposition af den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Israel Myrberg.